

УДК 338.48:330.322

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-74>**Білецька Н.В.**

кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри оподаткування, фінансів та підприємництва,
ПВНЗ «Вінницький інститут конструювання одягу та підприємництва»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6922-3614>

Biletska Natalia

PHEE "Vinnytsia Institute of Designing of Clothes and Entrepreneurship"

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ КРАЇНИ

Стаття присвячена визначенню та систематизації факторів впливу та розвитку на інвестиційну привабливість туристично-рекреаційної галузі. Недостатній рівень інформаційного забезпечення знижує інтерес інвесторів до фінансування туризму в Україні. Наявна інформація не повністю відображає розвиток галузі, що не стимулює інвесторів. Незважаючи на створену законодавчу базу, складні процедури узгодження документів створюють бар'єри для інвесторів. Інвестиції зосереджені у західному та південному регіонах, де туризм є пріоритетом. Для залучення інвестицій потрібні економічні обґрунтування, розрахунки прибутковості, період окупності та бізнес-план. Формування сприятливого інвестиційного клімату потребує комплексних заходів для покращення умов діяльності інвесторів та розширення механізмів інвестиційних проектів. Запропоновано систему факторів впливу на інвестиційну привабливість туристичної сфери країни, серед яких фактори що відображають загальний стан економіки країни та її соціальну стабільність; показники що визначають ступінь розвитку та організації туристичних послуг; фактори що включають оцінку фізичної інфраструктури, необхідної для розвитку туризму; забезпеченість туристичними ресурсами; показники що включають загальний обсяг та динаміку інвестицій у туристичну сферу; фактори що визначають законодавчу та нормативну базу, яка регулює туристичну діяльність. Обґрунтовано набір внутрішніх та зовнішніх факторів інвестиційної привабливості туристично-рекреаційної галузі. Де серед внутрішніх: кадрове забезпечення туристично-рекреаційної галузі; наявність транскордонного співробітництва в галузі туризму та рекреації з сусідніми державами; ступінь технологічної оснащеності та рівень витрат та соціально-економічні показники розвитку держави. До зовнішніх віднесено: політична та економічна ситуація в державі; інвестиційна привабливість держави; гарантії недоторканості інвестицій; природно-ресурсний; та культурно-історичний потенціал держави. Врахування цих факторів допоможе розробити ефективні стратегії для залучення інвестицій та розвитку туристичної інфраструктури, що сприятиме загальному економічному зростанню країни.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, туристична галузь, фактори розвитку, інвестиційні проекти.

FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE TOURISM OF THE COUNTRY

The article is devoted to the definition and systematization of factors of influence and development on the investment attractiveness of the tourism and recreation industry. The insufficient level of information support reduces the interest of investors in financing tourism in Ukraine. The available information does not fully reflect the development of the industry, which does not stimulate investors. Despite the created legislative framework, complex procedures for harmonizing documents create barriers for investors. Investments are concentrated in the western and southern regions, where tourism is a priority. Economic justification, profitability calculations, payback period and business plan are required to attract investments. The formation of a favorable investment climate requires complex measures to improve the conditions of investors' activity and expand the mechanisms of investment projects. A system of influencing factors on the investment attractiveness of the country's tourism sphere is proposed, including factors reflecting the general state of the country's economy and its social stability; indicators that determine the degree of development and organization of tourist services; factors including assessment of physical infrastructure necessary for tourism development; availability of tourist resources; indicators including the total volume and dynamics of investments in the tourism sphere; factors that determine the legislative and regulatory framework that regulates tourist activity. A set of internal and external factors of investment attractiveness of the tourism and recreation industry is substantiated. Where among the domestic staffing of the tourism and recreation industry; availability of cross-border cooperation in the field of tourism and recreation with neighboring states; the level of technological equipment and the level of expenses and socio-economic indicators of the state's development. External ones include: the political and economic situation in the state; investment attractiveness of the state; guarantees of inviolability of investments; natural resource; and the cultural and historical potential of the state. Taking into account these factors will help to develop effective strategies for attracting investments and developing tourism infrastructure, which will contribute to the overall economic growth of the country.

Keywords: investment, investment attractiveness, tourism industry, development factors, investment projects.

JEL classification: E22, O18, Z32

Постановка проблеми. Сьогодні важливим аспектом розвитку туристичного ринку є інвестування в цю сферу як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Туризм є однією з пріоритетних галузей

економіки для багатьох країн, оскільки його доходи можуть становити до 50% від загальних надходжень. Наприклад, у Франції, Італії, Іспанії, Таїланді, на Кіпрі, в США та Єгипті туризм входить до трійки провід-

них галузей економіки. Швидкий розвиток туризму популяризує країну на міжнародній арені, допомагає підвищити зайнятість населення, міжнародному співробітництву, сприяє розвитку ринкових відносин, збільшенню валютних надходжень через іноземні інвестиції, залученню громадян до пізнання природної та історико-культурної спадщини, та збереженню екологічної рівноваги [1, с. 9]. Унікальність історичної та культурної спадщини України, на наше переконання, може стати важливим фактором залучення інвестицій, тому підтримка держави туристичної галузі повинна бути посилена та розглядатися як пріоритетна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою розвитку туристичної галузі України та її інвестиційної привабливості приділяли увагу такі вітчизняні науковці як: Бугіль М., Зарічна О., Кміть В., Кондрацька Л., Мальська М., Мороз А., Січка І., Шарко М., Третяк Н., та деякі інші. Проте, залишається відкритим та потребує подальшого вивчення питання активного розвитку туристичної галузі країни на основі стратегічного розвитку інвестиційного потенціалу.

Метою статті є обґрунтування система факторів впливу та розвитку на інвестиційну привабливість туристично-рекреаційної галузі.

Виклад основних результатів дослідження. Дослідники наголошують, що низький рівень забезпечення інформацією суттєво знижує зацікавленість потенційних інвесторів у фінансуванні сфери туризму. Хоча інформація про кількість і вартість туристичних путівок, в'їзні та виїзні потоки є у вільному доступі, вона не відображає повністю деталей розвитку туризму і не здатна зацікавити інвесторів. В Україні для залучення більшого обсягу інвестицій та підвищення їх ефективності створили законодавчу базу для контролю інвестиційної діяльності. Однак, необхідність узгодження документів та дозволів у різних державних структурах створює перепони для реалізації інвестиційних планів.

Незважаючи на високий туристично-рекреаційний потенціал, розвиток сфери туризму в Україні відбувається повільно. Інвестиції у туризм здійснюються переважно в регіонах, де цей сектор є одним із пріоритетних напрямків економічного розвитку, зокрема в західному та південному регіонах. Науковці вважають, що для реалізації інвестиційних проектів у сфері туризму необхідно економічно обґрунтувати залучення інвестицій, забезпечити рішення чіткими розрахунками прибутковості та періоду окупності проектів, а також розробити бізнес-план реалізації.

Формуванню вигідного інвестиційного клімату в Україні сприятимуть комплексні заходи, які покращать умови для діяльності інвесторів, розширять механізми та інструменти здійснення інвестицій і реалізації інвестиційних проектів. Щоб пришвидшити соціально-економічний розвиток регіонів та пріоритетних галузей виробництва, обсяг інвестицій в економіку України необхідно збільшити [2]. Погоджуючись із таким твердженням, зауважимо, що питання залучення іноземних інвестицій у туристичну галузь повинні розглядатися комплексно, враховуючи основні чинники інвестиційної стратегії.

Для кращого розуміння інвестиційних процесів розглянемо таке важливе поняття як «інвестиційна привабливість». Вітчизняні дослідники визначають

«інвестиційну привабливість країни» як сукупність економічних, політичних, соціальних, правових та інших умов, які сприяють або перешкоджають залученню інвестицій в економіку [3, с. 97]. Деякі дослідники дають визначення поняття «інвестиційна привабливість підприємства» – рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог (інтересів) інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначатися (оцінюватися) значеннями відповідних показників, у тому числі інтегральної оцінки [4, с. 217–218].

Як зазначає Китайчук Т.Г., інвестиційна привабливість – це здатність залучати зовнішні інвестиції, що є основою для підвищення конкурентоспроможності та стимулювання економічного зростання національної економіки. Це поняття включає комплексну оцінку фінансового, економічного та правового середовища країни або підприємства, яка визначає їхню здатність привертати та утримувати інвестиції. До аспектів інвестиційної привабливості належать стабільність політичного та економічного середовища, рівень розвитку інфраструктури, наявність ефективних правових механізмів, доступність фінансових ресурсів і потенціал для рентабельного вкладення капіталу [5].

Бутенко Д.С. визначає інвестиційну привабливість підприємства як багатокритеріальну характеристику потенційного об'єкта інвестування, яка враховує його поточний стан, можливості розвитку, обсяги та перспективи отримання і розподілу прибутку, ліквідність, фінансову стійкість, а також ділову активність підприємства [6, с. 416].

Морозова О. виокремлює інвестиційний клімат як один з ключових факторів інвестиційної привабливості країни, що визначається станом інвестиційного середовища. Це середовище характеризується темпами зростання валового внутрішнього продукту, рівнем податків і пільг, тарифами і цінами, інфляцією, цінами на корпоративні та державні цінні папери, валютними курсами, а також правовим забезпеченням інвестиційної діяльності. У результаті погіршилося фінансове становище підприємств і знизилася якість послуг, що надаються в туристично-рекреаційному комплексі. Тому, на її думку, поняття «інвестиційної привабливості» стає особливо важливим в умовах глобалізації та інтернаціоналізації світової економіки, оскільки воно є ключовим фактором підвищення економічного розвитку країни та має відповідати певному переліку характеристик. Дослідниця при оцінці інвестиційної привабливості виокремлює характеристики підприємства:

- прозорість діяльності та позитивний імідж;
- рівень інноваційної активності;
- фінансова стійкість, платоспроможність;
- виробничий потенціал підприємства, освоєння нових видів продукції, диверсифікація виробництва;
- висококваліфікований персонал, в тому числі професійна менеджерська команда;
- конкурентоспроможність, можливість освоєння нових ринків, стійке положення на займаних ринках збуту [7].

Морозова О. визначає інвестиційний клімат як один із ключових факторів інвестиційної привабливості країни. Вона описує його як стан інвестиційного середовища, який характеризується темпами зростання валово-

вого внутрішнього продукту, рівнем податків і пільг, тарифами та цінами, інфляцією, цінами на корпоративні та державні цінні папери, валютними курсами, а також правовим забезпеченням інвестиційної діяльності [7, с. 170].

Інша вітчизняна дослідниця А. Дрич справедливо вважає, що Необхідно створювати сприятливі умови не лише для іноземних інвесторів, а й для українських. Вітчизняний приватний капітал також потребує захисту від свавілля чиновників. Нагальною є потреба у створенні надійної системи страхування від некомерційних ризиків, а також забезпеченні стабільних умов для здійснення довгострокових капіталовкладень. Враховуючи поточну макроекономічну ситуацію в Україні, очевидною є необхідність системних змін. Окремі заходи або не дають результатів, або призводять до негативних наслідків. Посилення економічної діяльності (інвестиційної та інноваційної) та покращення соціальних умов можна досягти через рішучі, комплексні, прозорі та послідовні ринкові реформи. Ці реформи повинні звільнити підприємницьку ініціативу, створити конкурентне середовище та забезпечити стимули для ефективного розвитку економіки [8, с. 41].

Крім того, вчена зазначає, що інвестиційний рейтинг регіонів України вказує на низький професійний рівень та недостатню відповідальність місцевих чиновників у створенні сприятливого інвестиційного клімату. Це є однією з причин низької ефективності їхніх зусиль щодо підвищення зацікавленості інвесторів у вкладенні капіталу в розвиток територій, що, своєю чергою, стримує розширення виробництва та призводить до відсутності розвитку соціальної сфери. Регіони залишаються, так би мовити, «утриманцями» держави, оскільки не мають економічних стимулів для розвитку свого господарського комплексу [8, с. 41].

Єдиного бачення щодо факторів та чинників інвестиційної привабливості туристичної галузі у дослідників немає. Є декілька різних таких класифікацій. На думку деяких вчених на інвестиційну привабливість туризму впливають зазначені системи факторів (рис. 1).

Слід зазначити, що до важливих факторів економічного розвитку України та реалізації державної програми розвитку туризму потрібно віднести галузеві пропорції та масштаби інвестиційної діяльності.

Невід'ємною частиною цього процесу є інвестиції у зростання і покращення конкурентоспроможності туристичної галузі. Економічні міжгалузеві пропорції значною мірою залежать від інвестиційної діяльності кожного економічного суб'єкта туризму, яка може виступати специфічним регулятором загальної економічної рівноваги. На думку науковців, інвестиції є ключовим чинником цього регулятора у вигляді чистого накопичення, а їх норма (як частка у національному доході) визначає характер і динаміку інвестиційних процесів. Необхідністю задля створення дієвого господарського механізму для синергійного розвитку туризму й суміжних галузей національної економіки, подолання деформацій міжгалузевих економічних балансів та реформування галузевих фінансів можна розглядати оптимізацію інвестиційної діяльності галузі туризму. Крім того, туристична галузь України має необхідні внутрішні ресурси для розширення, від інвестиційної привабливості туристичних об'єктів ефективність їх використання.

Науковці вважають, що інвестиційна привабливість туристичних об'єктів залежить від багатьох факторів, зокрема природних умов, клімату, археологічної спадщини, історичних пам'яток та екологічного стану, які формують потенціал для інвестицій. Важливу роль у цьому процесі відіграє підприємницька діяльність у сфері туризму та особливості туристичної й економічної політики держави [10, с. 19–20]. Так, наприклад, в галузі на інтенсивність застосування методів прямого впливу впливає рівень конкуренції, встановлюючи баланс між патерналістською та авторитарною моделями організаційної поведінки. Стан розвитку технологій та інновацій визначає здатність до самовдосконалення і навчання та ступінь відкритості управлінської моделі [11, с. 46]. Науковці підкреслюють, що інновації у сфері готельно-ресторанного бізнесу та туризму повинні враховувати специфіку надаваних послуг. У зв'язку з численними напрямками розвитку інноваційного потенціалу в цій галузі важливо обрати єдиний підхід до їх реалізації, яким може стати рівень гостинності [12, с. 112].

Деякі дослідники вважають що фактори впливу на інвестиційну привабливість туристично-рекреаційної галузі можуть поділятися на внутрішні та зовнішні (рис. 2).

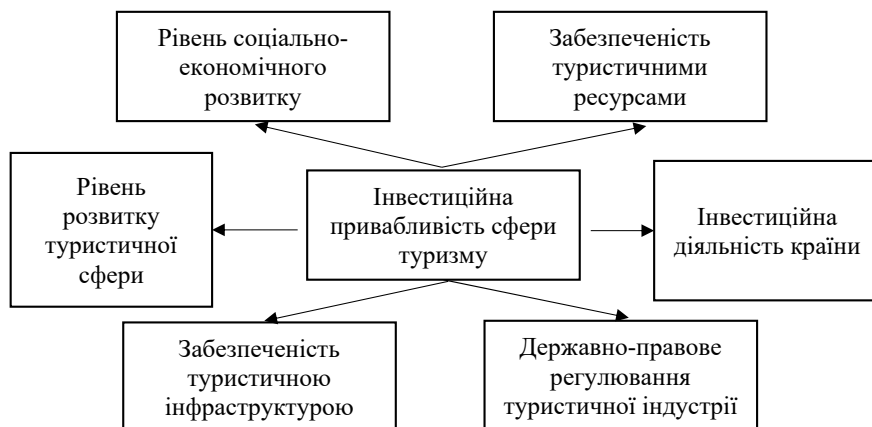

Рис. 1. Система факторів впливу на інвестиційну привабливість туристичної сфери країни

Джерело: [9, с. 169]

Рис. 2. Внутрішні та зовнішні фактори інвестиційної привабливості туристично-рекреаційної галузі

Джерело: побудовано автором із використанням інформації [3]

До визначених вченими внутрішніх факторів впливу на інвестиційну привабливість туристично-рекреаційної галузі, що вказані на рисунку, ми додали такі, як ступінь технологічної оснащеності та рівень витрат, а також структуру капіталу, особливо наявність ліквідних засобів виробництва та вільних коштів на рахунках підприємств галузі.

Ми погоджуємося із вченими, які стверджують, що для інвесторів головне при вкладенні інвестиції, щоб вкладені гроші впливали на туристичну індустрію. До факторів, які враховують інвестори при вкладенні у сферу туризму для того щоб отримати прибуток, можна віднести на їх думку, наступні:

1. Розвиток нових технологій в сфері туризму спрямований на зменшення витрат і максимізацію прибутку. Це охоплює використання інформаційних технологій для управління бронюваннями, маркетингу та просування, автоматизації процесів обслуговування туристів, а також розвиток цифрових платформ для онлайн-бронювань та інтерактивних маршрутів.

2. Вартість грошового капіталу, необхідного для придбання матеріально-речових об'єктів, є важливою

складовою інвестування капіталу в туристичну галузь. Це включає витрати на придбання та модернізацію готелів, ресторанів, транспортних засобів та інфраструктури, що необхідні для залучення туристів і забезпечення їхнього комфорту.

3. Державна політика, спрямована на пошук інвестиційної активності на ринку туризму, може включати податкові пільги на прибуток для туристичних підприємств, інвестиційні стимули для розвитку туристичної інфраструктури, фінансування проектів з реконструкції і модернізації, а також заходи щодо підвищення конкурентоспроможності туристичного продукту країни) [13, с. 53].

Дослідники зазначають, що інвестиції в туристичну інфраструктуру є критично важливим елементом для розвитку конкурентоспроможного туристичного продукту. Багато країн, незважаючи на свій значний туристичний потенціал, не можуть повністю використовувати цей потенціал без підтримки приватних інвесторів. [14]. Іншими словами, стійке збільшення інвестиційного потенціалу туристичної галузі не може формуватися тільки за рахунок власних коштів та

державної підтримки. Потрібно більше залучати приватних інвесторів у розбудову інфраструктури галузі, у тому числі і закордонних. Крім того, ми наголошуємо, що залучення таких коштів у інвестиційний процес має бути переважно на інноваційній основі. Тому за нашим визначенням «інвестиційний потенціал туристичної галузі» – це сукупність власних та залучених фінансово-економічних та матеріальних ресурсів, які можуть бути використані для реалізації стратегічної мети та тактичних цілей в сфері інвестиційної діяльності туристичної галузі з урахуванням інноваційної складової.

Висновки. Отже, інноваційні процеси повинні бути в основі залучення інвестицій в туристичну галузь нашої країни. Тобто, лише інвестування в інноваційні проекти можуть дати необхідний поштовх для розвитку туристичної галузі. Основними ознаками інноваційних процесів в інвестиційній діяльності сфери туризму є: нові знання і цій сфері; взаємозв'язки між явищами та їх складниками, які виникають у інноваційно-інвестиційному процесі; обов'язковий зв'язок цих явищ із зовнішнім середовищем та його екологізація, а також застосування цих нових знань для отримання позитивного ефекту у реалізації інноваційних проектів.

Список використаних джерел:

1. Кондрацька Л. Інвестиційна привабливість індустрії туризму в теперішніх умовах. *Галицький економічний вісник*. 2021. Том 71. № 4. С. 7–13.
2. Фесенко Г.О., Алещенко Л.О. Інвестиційна складова ефективного розвитку туристичного бізнесу. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8409> (дата звернення: 06.05.2024).
3. Січка І.І. Фактори впливу на інвестиційну привабливість туристичної та туристично-рекреаційної галузі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 10. Ч. 2. С. 96–100.
4. Ахламов А.Г., Карпенко Л.М., Козинський С.М., Швець І.В. Формування інвестиційного механізму розвитку територій: індикатори та стратегічні імперативи: монографія / за заг. ред.: А. Г. Ахламов, Л.М. Карпенко. Одеса : ОРИДУ НАДУ, 2020. 236 с.
5. Китайчук Т.Г. Інвестиційна привабливість: теоретичний аналіз та впливові фактори. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2781> (дата звернення: 06.05.2024).
6. Бутенко Д.С. Фактори впливу на інвестиційну привабливість підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип. 2. С. 415–418.
7. Морозова О. Інвестиційність – основний чинник розвитку туристичної галузі південного регіону. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2020. Вип. 2. С. 168–176.
8. Дрич А. Основні способи досягнення інвестиційної привабливості України. *Вісник НБУ*. 2010. № 4. С. 40–41.
9. Малиута К.Г. Фактори інвестиційної привабливості туристичної сфери України. *Modern Economics*. 2019. Вип. № 13. С. 168–173.
10. Просторова організація туристично-рекреаційної сфери регіону: монографія / за заг. ред. В.В. Паппа. Мукачєво : Редакційно-видавничий центр МДУ, 2016. 268 с.
11. Осипенко К.В., Перепада Ф.Л. Організаційна поведінка як метод управління діяльністю сучасних туристичних підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2020. № 44. С. 43–49.
12. Носирев О.О. Конкурентоспроможність та інноваційний розвиток підприємств готельно-ресторанного і туристичного бізнесу. *Збірник наукових праць Одеського національного економічного університету*. 2022. № 11–12 (300–301). С. 110–122.
13. Алексєєва Т.І., Тарелкіна Д.О. Інвестування в туристичну індустрію України: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Причорноморські економічні студії*. 2016. № 11. С. 52–55.
14. Цвілій С.М. Аналіз і оцінка інструментів стимулювання розвитку інвестиційного потенціалу туристичної індустрії. *Сталій розвиток економіки*. 2023. № 1 (46). С. 149–154.

References:

1. Kondrats'ka L. (2021) Investytsijna pryvablyvist' industrii turyzmu v teperishnikh umovakh [Investment value of the tourism industry in current minds]. *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 71 (4), pp. 7–13.
2. Fesenko H. O., Alieschenko L. O. (2020) Investytsijna skladova efektyvnoho rozvytku turystychnoho biznesu [Investment warehouse for the effective development of tourism business]. *Efektivna ekonomika*, no. 12. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8409> (accessed May 06, 2024)
3. Sichka I. I. (2016) Faktory vplyvu na investytsijnu pryvablyvist' turystychnoi ta turystychno-rekreatsijnoi haluzi Ukrainy [The factors will contribute to the investment profitability of the tourist and tourist-recreational areas of Ukraine]. *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 10 (2), pp. 96–100.
4. Akhlamov A. H., Karpenko L. M., Kozyns'kyj S. M., Shvets' I. V. (2020) *Formuvannia investytsijnoho mekhanizmu rozvytku terytorij: indykatory ta stratehichni imperatyvy* [Formation of an investment mechanism for the development of territories: indicators and strategic imperatives]. In A. H. Akhlamov, L. M. Karpenko (Eds.). Odessa: ORIDU NADU. (in Ukrainian)
5. Kytajchuk T. H. (2023) Investytsijna pryvablyvist': teoretichnyj analiz ta vplyvovi faktory [Investment profitability: theoretical analysis and investment factors]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, no. 54. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2781> (accessed May 6, 2024)
6. Butenko D. S. (2014) Faktory vplyvu na investytsijnu pryvablyvist' pidpryiemstva [Factors contributing to the investment profitability of enterprises]. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 2, pp. 415–418.
7. Morozova O. (2020) Investytsijnist' – osnovnyj chynnyk rozvytku turystychnoi haluzi pivdennoho rehionu [Investment is the main driver of the development of tourism in the region]. *Tavrijs'kyj naukovyj visnyk. Serija: Ekonomika*, vol. 2, pp. 168–176.
8. Drych A. (2010) Osnovni sposoby dosiahnennia investytsijnoi pryvablyvosti Ukrainy [The main ways to achieve investment income in Ukraine]. *Visnyk NBU*, no. 4, pp. 40–41.
9. Maliuta K. H. (2019) Faktory vplyvu na investytsijnu pryvablyvist' turystychnoi sfery Ukrainy [Factors of investment profitability of the tourism sector of Ukraine]. *Modern Economics*, vol. № 13, pp. 168–173.

10. Prostorova orhanizatsiia turystychno-rekreatsijnoi sfery rehionu [Expansive organization of the tourism and recreational sphere in the region]. (2016) In: V. V. Pappa (Ed.). Mukachevo: Redaktsijno-vydavnychij tsentr MDU. (in Ukrainian)
11. Osypenko K. V., Perepadia F.L. (2020) Orhanizatsijna povedinka yak metod upravlinnia diial'nistiu suchasnykh turystychnykh pidpriemstv [Organizational behavior as a method of managing the activities of current tourism enterprises]. *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment*, no 44, pp. 43–49.
12. Nosyriev O. O. (2022) Konkurentospromozhnist' ta innovatsijnyj rozvytok pidpriemstv hotel'no-restorannoho i turystychnoho biznesu [Competitiveness and innovative development of hotel, restaurant and tourism businesses]. *Zbirnyk naukovykh prats' Odes'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu*, no. 11–12 (300–301), pp. 110–122.
13. Aleksieieva T. I., Tarelkina D. O. (2016) Investuvannia v turystychnu industriiu Ukrainy: suchasnyj stan, problemy ta perspektyvy [Investment in the tourism industry of Ukraine: current situation, problems and prospects]. *Prychornomors'ki ekonomichni studii*, no. 11, pp. 52–55.
14. Tsvilyj S. M. (2023) Analiz i otsinka instrumentiv stymulivannia rozvytku investytsijnogo potentsialu turystychnoi industrii [Analysis and evaluation of tools for stimulating the development of investment potential of the tourism industry]. *Stalyj rozvytok ekonomiky*, no. 1 (46), pp. 149–154.